

İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
e-ISSN: 2147-6152
Yıl 10, Sayı 25, Ocak 2021

Makale Adı / Article Name

Türkiye’de İletişim Araştırmaları:
1980’lerden Günümüze Bazı Doktora
Tezleri Üzerine Nitel Bir İnceleme

Communication Researches in
Turkey: A Qualitative Review on
Some Doctoral Thesis from 1980 to
Present

Yazar

Hakan İRAK

Öğr. Gör., İğdır Üniversitesi İğdır Meslek Yüksekokulu, Yönetim ve Organizasyon
Bölümü, hakanirak@yahoo.com ORCID: 0000-0003-1564-8638

Raci TAŞCIOĞLU

Prof. Dr. Atatürk Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü,
tascio@atauni.edu.tr ORCID: 0000-0003-2917-295X

Yayın Bilgisi

Yayın Türü: Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi: 17.01.2018

Kabul Tarihi: 18.01.2021

Yayın Tarihi: 29.01.2021

Sayfa Aralığı: 111-125

Kaynak Gösterme

İrak, Hakan; Taşcioğlu, Raci (2021). “Türkiye’de İletişim Araştırmaları:
1980’lerden Günümüze Bazı Doktora Tezleri Üzerine Nitel Bir İnceleme”, *İğdır
Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, s. 25, s. 111-125.

(Bu makale, yazar beyanına göre, TR DİZİN tarafından öngörülen “ETİK KURUL
ONAYI” gerektirmemektedir.)

ÖZ

Son 30 yılda teknolojiye yaşanan hızlı gelişmeler iletişim olgusunun bir bilim olarak kabul edilmesinde etkin rol oynamıştır. Çalışmanın amacı alandaki kuramsal ve yöntembilimsel yaklaşımlar yönünden, 1980'lerden günümüze iletişim çalışmalarının akademik eğilimlerini saptamaktır. Bu doğrultuda bu çalışmada 1980-2015 yılları arasında Türkiye de iletişim üzerine yapılan 5 doktora tezinin yöntembilim bağlamında analizi gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, iletişimin Türkiye'deki gelişim çizgisi ve odaklanılan konuların neler olduğu analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda iletişim teknolojilerinde yaşanan ilerlemeye paralel olarak iletişim alanında yapılan çalışmaların da konu bağlamında farklılaştığı ve genişlediği şeklinde bulgulara ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İletişim Araştırmaları, YÖK Tez Merkezi, Doktora Tezi

ABSTRACT

In the last 30 years, fast developments in technology have played an active role in the acceptance of communication as a science. The aim of the study is to determine the academic tendencies of communication studies since 1980s in terms of theoretical and methodological approaches in the field. Hence, this study between the years 1980-2015 analyzed in the context of the methodology made 5 PhD thesis on communication in Turkey were carried out. In the study, which analyzed the development of communication lines and focus on what are the issues in Turkey. As a result of the research, in parallel with the progress in communication technologies, the results of the studies conducted in the field of communication have also been differentiated and expanded within the scope of the subject

Keywords: Communication Researches, YÖK Thesis Center, Doctoral Thesis

Giriş

İletişim, gelişen teknolojik olanaklarla birlikte 20. yüzyıl içinde büyük bir hızla gelişme kaydetmiştir. Özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısı, iletişimin gelişmesinin yanında araçların yaygınlaşmasını içermesi sebebiyle önemlidir. İletişimde yaşanan gelişmeler, konuyla ilgili yapılan araştırmaların sıklığını da etkilemiştir.

İletişimin bilim alanı olarak kabul görmesi yeni olduğundan, iletişimle ilgili araştırmalara ihtiyaç duyulmuş ve özellikle 20. yüzyılın ilk çeyreğinde iletişimle ilgili model, yaklaşımlar ve kuramlar geliştirilmiş ve bazen kuramsal çalışmalarla, bazen de ampirik alan çalışmaları ile iletişimin bir bilim dalı olarak gelişmesi için

çaba sarf edilmiştir (Aziz, 2006: 11). Kitle İletişim araçlarında gözlenen gelişim, önce gazetelerin sonrasında sinema ve radyonun kullanımının yaygınlaşması kitle iletişim araştırmalarına da ivme kazandırmıştır.

1930’lu yılların başında ABD’de politika, radyo ve propaganda kavramlarına ilgi artmaya başlamıştır. Lasswell ve arkadaşları politika ve iletişim üzerine açıklamalar yapmaya başlamışlardır. Yine bu dönemin önemli gelişmelerinden birisi de Orson Wells’in “Marslıların İstilasası” adlı radyo oyunundan sonra yaşanan gelişmelerin iletişim adına yapılan çalışmalara rehberlik ettiği ve radyonun önemli bir kitle iletişim aracı olduğu savının kabul gördüğü söylenebilir. 1940’a gelindiğinde ise Lazarfeld tarafından ABD başkanlık seçimlerinde ve sonrasında Hitler Almanya’sının radyoyu yoğun bir propaganda aracı olarak kullanması radyodan yapılan siyasal propaganda yayınlarının da iletişim çalışmalarında farklı çalışma alanlarını beraberinde getirdiği söylenebilir. 2. Dünya savaşı sonrasında yapılmaya başlanan televizyon yayınlarının artmaya başlaması kitle iletişim araştırmalarında farklı başlıkların araştırılması ihtiyacını da beraberinde getirerek içerik çözümlemesi tekniğine yönelimin önünü açmıştır (Aziz, 2006: 12-13).

1950’lerden sonra ele alınan konular içerisinde yayıncılık yerini almış ve yayıncılığın önem kazanmasına paralel olarak akademik çalışmalarda da hâkimiyetini ilan etmiştir. Bu süreçte televizyon tüm tartışmaların ve çalışmaların ilk örneğini gösteren bir aracı haline dönüşmüştür (Nerone, 2003: 100). 1950’ler de televizyon üzerine yapılan çalışmalar ön plana çıkmış, izler kitlenin izleme alışkanlıkları ve televizyonun kitle üzerindeki etkileri açıklanmaya çalışılmıştır. Yaşanan bu gelişmeler iletişimle ilgili yeni kuram ve modellerin ortaya çıkışını hızlandırmış ve iletişimin bilim olarak kabul edilmesi sürecine katkıda bulunmuştur. 1980’li yıllarda genel olarak sinema filmlerinde yer alan metin ve medya mesajlarında kullanılan dil üzerine yapılan çözümlemelerdir. İletişim teknolojisinde yaşanan hızlı gelişim iletişim alanında yapılan çalışmalara çeşitlilik kazandırmış ve iletişim bilimiyle ilgili yeni alanlar yaratarak uluslararası çalışmalar yapılmasının önünü açmıştır.

Dünyada iletişimle ilgili olanakların artmasının bir getirisi olarak iletişim araştırmalarının sayısı da artmıştır. İletişime yönelik ilginin artmasının sonucunda daha çok biliniyor hale gelen araştırma konusu, teknolojik ilerlemenin süreklilik kazanması ile birlikte düzenli bir şekilde gelişmeye başlamıştır. Yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren iletişimle ilgili çalışmaların artış gösterdiği dünyada iletişim hala önemli araştırma konularından birisidir.

Yapılacak olan incelemede ilk olarak Türkiye'de iletişim araştırmalarının gelişimi açıklanacaktır. Sonrasında ise 5 adet doktora tezinin ayrı ayrı değerlendirilmesi şeklinde ilerleme kaydedilecektir. Bu kapsamda 1980'li yıllar, 1990'lı yıllar, 2000'li yıllar ve 2010'lu yıllarda yapılmış doktora tezleri karşılaştırılarak araştırma tamamlanacaktır.

Böyle bir çalışma hazırlanması ile birlikte Türkiye'de iletişimle ilgili alan yazına katkıda bulunulacağı düşünülmektedir. İletişimin gelişimi ve konuyla alakalı araştırmaların eğilimi bakımından veriler ortaya konulacak olması da çalışmanın sağlayacağı katkılara arasında yer almaktadır.

I. Türkiye'de İletişimle İlgili Araştırmaların Gelişimi

Türkiye'de iletişimle ilgili araştırmaların geçmişi, 1900'lerin ilk çeyreğine kadar uzanmaktadır. 1914'te Ahmet Emin Yalman tarafından yapılan araştırma, bu yüzyıldaki Türkiye'deki ilk iletişim çalışması olması sebebiyle değinilmesi şart olan bir çalışmadır. Bu çalışmada araştırmacı, Osmanlı'da basın ve siyasi iktidar arasındaki ilişkiyi araştırmıştır (Tokgöz, 2006: 1).

Yayıncılığın kuruluşu bakımından dünyayla eşdeğer sayılabilecek bir tarih olan 1920'de faaliyetlerin başladığı Türkiye'de, ilerleyen süreçte benzer şekilde gelişme kaydedilmesi mümkün olmamıştır. Yayıncılığın gelişiminde olduğu gibi iletişimle ilgili akademik alan yazın da geç gelişim göstermiştir. 1960'lı yıllarda araştırmaların gelişiminin gerçekleşmesi, dünyadaki pek çok ülkenin gerisinde kaldığını göstermektedir. Türkiye'de iletişimle ilgili araştırmalarda 1960'lı yıllar önemli bir dönüm noktası niteliği taşımaktadır. Yayıncılığın gelişimi açısından atılan adımların iletişim araştırmalarında da kendisini göstermesi, 1960'ları Türkiye'de iletişim çalışmaları bakımından önemli bir konuma taşıması söz konusudur (İlslan, 2015: 209).

İletişimle ilgili Türkiye'deki araştırmalar, 1950 ve 1960'lı yıllarda farklılaşmaya başlamış, ABD'deki modellerle iletişimle ilgili araştırmalarda yer edinir olmuştur. Türkiye'de iletişim araştırmalarının siyasal ve kültürel yaşamı önemli ölçüde etkilemesi, bu araştırmaların önemini artıran bir faktör olarak görünmektedir (Tokgöz, 2014: 116). Bu durum, iletişim alanında yapılan ilk çalışmaların farklı disiplinlerden gelen ya da akademi dışında çalışan profesyonellerce yerine getirilen dünyadaki gelişimini andırmaktadır (Murdock, 2002: 43-44).

Türkiye'de gerek iletişim gerekse bilim konusunda gelişmiş ülkelerle aynı seviyede olmadığı için iletişimle ilgili araştırmaların gelişimi Türkiye'de geç olmuştur (İlâslan, 2015: 204). Olanakların artmasıyla birlikte araştırmalara olan ilgi ve gelişim de hızlanmıştır denilebilir. Yapılacak olan çalışmada gelişmenin olumlu yönde ivme kazandığı dönemlerden başlayarak açıklama getirilecektir.

1965 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi bünyesinde olan Basın Yayın Yüksekokulu, Türkiye'de bilimsel araştırmaları başlatan ilk eğitim kurumu olarak bilinmektedir. İletişim alanında kuramsal ve deneysel ilk araştırmalar arasında Aziz'in (1968) Ankara'nın bir köyünde, Abadan'ın ise İstanbul, İzmir ve Ankara'da yaptığı radyo ile ilgili yaptığı araştırmalar ile Tokgöz'ün (1972) radyo ve televizyon sistemleri ile ilgili araştırmalar örnek verilebilir. (Aziz, 2006: 19).

Televizyon yayınlarının başlaması Türkiye'de iletişim alanıyla ilgili araştırmaların önem kazanmasını, bilimsel anlamda yapılan çalışmaların daha çok bu konular üzerine yoğunlaşmasını da beraberinde getirdiğini; bununla birlikte iletişim eğitimi veren fakültelerin giderek çoğalması, lisansüstü eğitimin yaygınlaşması, alanla ilgili araştırmaların da giderek artmasını sağladığı söylenebilir. Kitle İletişim araçlarıyla ilgili araştırmaların yoğunlaşması, 1990'lar da özel televizyonların yayın hayatlarına başlamaları Türkiye'de iletişimin bilimsel anlamda ilerleme kaydetmesinde önemli gelişmeler olarak göze çarpmaktadır.

İletişim araçlarının yayılmasının toplumsal etkileri, Türkiye'de iletişimde yaşanan önemli gelişmelerden birisidir. Toplumda nezdinde yaşanan bu gelişmelerin iletişimle ilgili alanyazında karşılık bulması, iletişimin gelişimi açısından çok boyutlu etkiler ortaya koyması sebebiyle önem ifade etmektedir denilebilir.

Değınilen hususlar aynı zamanda iletişim araştırmalarına yönelimi etkilemesi sebebiyle bu çalışma kapsamında kendisine yer edinmiştir.

II. 1980'lerden Bugüne Konuyla İlgili Yapılan Çalışmalar

YÖK Tez Merkezi (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>) arşivinden iletişim anahtar kelimesi ile "tez adı" odaklı doktora düzeyinde 30 Aralık 2020 tarihi itibariyle arama yapıldığında 853 adet tez bulunmaktadır. Bunlardan 723 âdeti erişime açıktır (izinli). Diğervaleri ise erişime açık olmadığından dolayı yalnızca temel bilgileri ve özet sayfalarına ulaşılabilmektedir. Arşivde yer alan tezlerin ilki 1985 yılına aittir. 1980'li yıllara ait olan 16 adet doktora düzeyi tez bulunmaktadır. Bu döneme ait doktora düzeyi tezler çok sınırlı olduğundan dolayı konu olarak belirli bir alanda kümelendiklerini ifade etmek mümkün görünmemektedir. Yeni iletişim araçları ve toplumsal iletişim gibi konuların yanında, iletişim olanakları (uydu, temelband vs.) ilgili konularda gözlemlenmektedir. Bu dönemdeki tezlerin daha çok gazetecilik, halkla ilişkiler gibi bölümlerde yoğunlaştığı tespit edilmiştir.

1990'lı yıllara ait arama yapıldığında ise yaklaşık 87 adet teze ulaşılmıştır. Bu süreç içerisindeki tezlerin artık yalnızca belirli alanlarda değil; daha geniş disiplinlerde yayıldığına ifade etmek mümkündür. Şöyle ki, eğitim bilimleri, psikoloji, işletme hatta mühendislik programlarında dahi iletişimle ilgili doktora tezlerinin hazırlandığını ifade etmek mümkündür.

Geriye kalan tezlerin (750 adet) tamamı 2000'li yıllarda hazırlanmıştır. Ancak sayıca dağılımda sadece yılların etkisinin olduğunu düşünmek mümkün değildir. Öncelikle YÖK veri tabanında tüm tezlerin varlığı mümkün olmayabilir. Bunun yanında değışen süreçlerde eğitim anlayış ciddi manada değışmiş olup, 1980'li yıllarda lise mezunu olmak bile önemli bir husus olarak kabul edilirken, günümüz koşullarında üniversitelerin lisans programlarından mezun olmak bile pek önemli görülmemektedir. Bu gibi sebeplerde programlara gösterilen ilgilerin artmasında şüphesiz önemli bir yere sahiptir. Benzer şekilde ulaşım olanaklarının artması, özel üniversitelerin ciddi manada yaygınlaşması da ortaya çıkan durumu destekler niteliktedir. Tüm bu anlatılanları destekleyici son faktör ise hayat boyu eğitimin kaçınılmaz olduğunun toplumun hemen her kesimince kabul edilmesidir.

YÖK Tez Merkezi’nde yine ‘‘iletişim’’ anahtar kelimesi ile arama yapılmış ancak arama bölgesi ‘‘özet’’ metni seçilmiştir. Bu arama sonucunda ise 2748 adet ilişkili doktora tezine ulaşılmıştır. Bu arama neticesinde elde edilen en eski doktora tezi 1986 yılına aittir.

Türkiye’de iletişim araştırmalarının konu edinildiği ve bu bağlamda doktora tezlerinin ele alındığı bu çalışma kapsamında hakkında yapılan çalışmalar incelemesi gereğince 1980’lerden , 1990’lardan, 2000’lerden 1’er adet ve 2010’lu yıllardan 2 adet olmak üzere toplamda 5 adet örnek doktora tezi incelenmiştir. Söz konusu doktora tez çalışmalarının iletişim literatürüne ne şekilde ve ne düzeyde katkılar sağladıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Bunun yanısıra araştırmada onarlı yıllara göre doktora tez çalışmalarında ele alınan konuların ne yönde değişim gösterdiği hakkında kestirimde bulunulmuştur.

1.1980’li yıllara ait örnek doktora tez çalışması

Konu Başlığı: ‘‘İletişim Teknolojisindeki Yeni Gelişmelerden Teletext ve Viewdata’nın Uzaktan Öğretimde Kullanılması’’

Yazar: Mehmet Kesim

Üniversite Bilgileri: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
Anabilim dalı bilgisi yer almamaktadır.

Danışman: Danışman bilgisi yer almamaktadır.

Tezin Konusu: Dönemin yeni gelişmeleri olarak gözlemlenen teletext ve viewdata’nın uzaktan eğitimde kullanılmasının mümkün olup/olmadığı incelenmiştir.

Mehmet Kesim’in yaptığı çalışma 1985 yılında hazırlanmıştır. Çalışmanın uzunluğu 118 sayfadır. Çalışmada iletişim teknolojisindeki yeni gelişmeler özelinde bilgiler verilmesi üzerinde durulmuştur. Bunun yanı sıra teletext ve viewdata’nın uzaktan öğretimde kullanılması özelinde incelemelerde bulunulmuştur.

Araştırmacının elde ettiği sonuçlar, teletext ve viewdata gelişmeleri özelinde yüzyıl içerisinde iletişim gelişmelerinin hızına dikkat çekecek niteliktedir. Dünyada

iletişimle ilgili bilimsel araştırmaların artmasının yeni buluşların ortaya çıkmasını ve dünyaya yayılmasını sağladığı, ulaşılan sonuçlardandır.

İletişim alanındaki gelişmelerin eğitim alanında kullanılması gerekliliği, araştırmacı tarafından vurgulanan sonuçlardan birisidir. Araştırmacı bu konuda telefon, radyo, televizyon, bilgisayar gibi iletişim araçlarının dünyadaki gelişmiş ülkelerde eğitim ihtiyaçlarına yanıt verebilmek için kullanıldığını gösteren bulgular elde etmiştir. Teletext ve viewdata kullanımı örneğiyle eğitimde iletişim alanında yaşanan yeniliklerinin kullanılmasının önemine değinmiştir.

Bu çalışma, iletişim alanında yaşanan gelişmelerin eğitim alanına yansımaları gerektiğini vurgulaması bakımından literatüre katkı sağlar niteliktedir. Dünyanın gelişmiş ülkelerindeki kullanımlar örnek gösterilerek teletext ve viewdata özelinde model oluşturulması da literatüre sağlanan katkılar arasındadır.

2. 1990'lı yıllara ait örnek doktora tez çalışması

Konu Başlığı: ‘‘Kitle İletişim Araçlarının Uluslararası Sorumluluğu ve İletişim Ahlak Kuralları’’

Yazar: Mahmut Oktay

Üniversite Bilgileri: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik ve Halkla İlişkileri Bölümü.

Danışman: Prof. Dr. Kayıhan İçel

Tezin Konusu: Tezin ana konusu kitle iletişim araçlarının uluslararası sorumluluğu ve iletişimdeki ahlak kurallarına dair incelemelerdir.

1990 yılında yapılan bu çalışma 471 sayfa uzunluğundadır. Çalışmada kitle iletişim araçlarının uluslararası sorumluluğu ve iletişimde ahlak konularına dair incelemelerde bulunulmuştur. Kitle iletişim araçları açasından yaşanan gelişmelerin iyice ivme kazandığı bir dönemde gerçekteştirilen çalışmada uluslararası sorumluluk ve ahlak temel odak noktaları olarak görünmektedir.

Araştırmada elde edilen sonuçlar, iletişim alanında yaşanan gelişmelerle birlikte sosyal sorumluluk ve ahlakla ilgili hususların da bu süreçte kendisine yer edindiğini ortaya koymuştur. Araştırmacı, iletişimle ilgili süreçlerde sosyal

sorumluluk ve iletişim ahlakı gibi konuların ilk olarak Batı ülkelerinde ortaya çıktığını belirtmiştir. Basın özgürlüğü ve iletişim etiği gibi gelişmeler de bu kapsamda kendisine yer edinmiştir.

Çalışmada dikkat çeken sonuçlardan birisi de iletişim alanında yaşanan gelişmelerin dünyadaki düzenin değişmesine olan katkısı üzerine olmuştur. Mahmut Oktay, dünyada demokratik oluşumların gelişmesi, totaliter rejimlerin yerini açık ve çoğulcu yapılanmalara bırakması gibi sonuçların ortaya çıkmasında iletişim araçlarının belirleyici rolleri olduğunu ortaya koymuştur. İletişim alanında yaşanan gelişmelerin ulusal ve uluslararası düzeyde ortaya koyduğu etkilerin anlaşılması bakımından bu sonuçlar dikkate alınmalıdır.

Yapılan bu çalışmayla birlikte iletişimin sorumluluk ve ahlak özelinde manevi katkılarına yönelik bulgular elde edilmiştir. Yine iletişim-özgürlük-etik ilişkisine dair katkı sağlayacak nitelikte verilere ulaşılmıştır. Tüm bunlar, çalışmayla birlikte literatüre birden fazla açıdan katkı sağlandığını göstermektedir.

3. 2000’li yıllara ait örnek doktora tez çalışması

Konu Başlığı: ‘İletişim Teknolojilerinin Kurum İletişiminde Kullanımı ve Halkla İlişkiler Perspektifi İle Türkiye İçin İdeal İletişim Uygulamaları’

Yazar: Cem Çınlar

Üniversite Bilgileri: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Bilimleri Anabilim Dalı, Halkla İlişkiler Bilim Dalı.

Danışman: Prof. Dr. Melda Cinman Şimşek

Tezin Konusu: İletişim teknolojilerinin iletişimde kullanılması incelenmiştir. Bunun yanında Türkiye için uygun olacak iletişim uygulamalarının neler olduğu sorusuna yanıt aranmaktadır.

Cem Çınlar’ın hazırladığı çalışma, 2000 yılında yapılmış bir çalışma olup 471 sayfadan oluşmaktadır. Çalışmada iletişim teknolojilerinin iletişimde kullanımı ve halkla ilişkiler açısından açıklamalar getirilmeye çalışılmıştır. Türkiye için ideal iletişim uygulamaları belirlemek de çalışmayla birlikte hedeflenenler arasında kendisine yer edinmiştir.

Çalışmada elde edilen sonuçlara göre bilgi toplumuna geçişle birlikte iletişimle ilgili süreçlerin ve gelişmelerin önemi de artmaktadır. İletişimin çağı yakalamak ve çağın önüne geçmek için başlıca araç olduğu araştırmanın vurguladığı sonuçlardan birisi konumundadır.

Halkla ilişkiler perspektifinden bakıldığında iletişimin insan kaynakları uygulamalarının etkili bir şekilde yürütülmesi, uygulamalarda şeffaf uygulamaların kullanılması, uluslararası kriterlerin farkında olma ve uygulamaya geçirme gibi konularda fayda sağlayacağı yönünde sonuçlar elde edilmiştir.

Araştırmacı çalışmada Türkiye için iletişim ve haberleşme politikalarına ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir. Bunun yanında herkesin iletişim araçlarına ulaşabilmesi gerektiği, ulusal yenilenmenin sağlanmasının şart olduğu, iletişimin herkesin kullanabileceği şartlarda olması gerektiğini ifade etmiştir. Araştırmacı bu gerekliliklerin gerçekleşmesi noktasında ise Türkiye'de iletişim sektörünün özelleştirilmesi ve etkin bir biçimde denetlenmesi şeklinde önerilerde bulunmuştur.

Yapılan bu çalışmada Türkiye'de iletişimin nasıl daha etkili bir şekilde kullanılabileceği konusundaki içeriği sebebiyle ilgili literatüre katkıda bulunacak bir niteliktedir.

4. 2010'lu yıllara ait örnek doktora tez çalışması

Konu Başlığı: “Yeni İletişim Teknolojilerinde Etkileşimlilik ve İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Etkileşimli İletişim Ortamları Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi”

Yazar: Elif Gizem Uğurlu

Üniversite Bilgileri: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sinema ve Televizyon Anabilim Dalı.

Danışman: Prof. Dr. Nazlı Bayram

Tezin Konusu: Yeni iletişim teknolojileri ile meydana gelen etkileşimlilik konusunda incelemeler yapılmış ve bu etkileşimin yoğunluğu sebebiyle insanların artık denetlenebilir hale geldikleri hususuna değinilmiştir. Ayrıca konuyla alakalı olarak iletişim fakültesi öğrencilerinin görüşlerine yer verilmiştir.

Yeni iletişim teknolojileri ve etkileşimlilik konusunun ele alındığı bu çalışma 2010 yılında tamamlanmıştır. Çalışma 231 sayfadır. Çalışmada iletişimde yaşanan etkileşimlilik ile beraber insanların denetlenebilir hale geldikleri konusu üzerinde durulmuştur.

Araştırmacının elde ettiği sonuçlar, yeni iletişim araçlarının insanların hayatında hızlı bir şekilde yer edindiğini göstermektedir. Yeni iletişim teknolojilerinin insanlar tarafından yadırganmadan kullanılması ile birlikte iletişimin insan hayatına olan etkileri ve insanların iletişim araçları vasıtasıyla kontrol edilebilirliği artış göstermektedir.

İletişim ve bilgi temini arasındaki ilişki, çalışmada dikkat çekilen konulardan bir tanesi olarak görünmektedir. Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ile birlikte bilgiye ulaşmanın daha kolay hale gelmesinin toplumların yapısını değiştiren bir faktör olduğu ifade edilmiştir.

Yeni iletişim teknolojilerinin devletler tarafından desteklenmesi, çalışmada ulaşılan sonuçlardan bir diğeridir. Araştırmacı, devletlerin iletişimdeki yenilikleri desteklemesinin sadece halkın daha iyi olanaklara sahip olması girişimleriyle ilgili olmadığını, iletişim araçları ile birlikte toplumun daha fazla kontrol edilebilir hale gelmesinin belirleyici konumda olduğunu ifade etmiştir. Böyle bir sonuca ulaşılması ile birlikte teknolojik gelişmelerin farklı yönde değerlendirilmeye müsait bir yapıda olduğu değerlendirilmesi yapılabilir.

Bu çalışmanın hazırlanması, iletişim teknolojileri ile bilgi temini, insanların kontrol edilebilirliği ve kitle iletişim araçları konusuyla ilgilenen alanyazına katkı sağlayacak nitelikte sonuçlar ortaya çıkarmıştır.

2010’lu yıllara ait ikinci örnek doktora tez çalışmasında da yine yeni iletişim teknolojileri konu edinilmiştir. Söz konusu doktora tezine ait künye bilgileri aşağıda yer almaktadır.

Konu Başlığı: ‘‘Yeni İletişim Ortamı Olarak Mobil İletişim Teknolojilerinin Pazarlama İletişimi Etkinliğini Arttırmada Bağlam Temelli Kullanımı’’

Yazar: Barış Yavuz

Üniversite Bilgileri: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Anabilim Dalı, Bilişim Bilim Dalı.

Danışman: Doç. Dr. Erhan Akyazı

Tezin Konusu: Çalışmada yaşanan teknolojik gelişmelere bağlı olarak mobil iletişim ortamlarının yaygınlığı vurgulanmıştır. Yazar, bu yaygınlığın artık hayatın birçok noktasında görülmeye başlaması sebebiyle pazarlama iletişim etkinliğini artırmada kullanılabileceğini incelemiştir.

2014 yılında Barış Yavuz'un hazırladığı bu doktora tezi, yeni iletişim teknolojileri-pazarlama-bağlam temelli kullanım konularını içermektedir. Çalışmanın 360 sayfadan oluşmaktadır. Çalışmada özellikle mobil iletişim ve mobil pazarlama açısından sonuçlara dikkat çekilmiştir.

Teknolojinin gelişimiyle birlikte sağlık, eğitim, ulaşım, finans, ticaret ve pazarlama gibi farklı iş alanlarında teknoloji kullanımının artması ile birlikte bu alanlara yapılan yatırımlar artmıştır. Bu da teknoloji ve pazarlama arasındaki ilişkiyi kaçınılmaz konuma getirmektedir.

Mobil teknolojilerin insan hayatındaki yerinin artmasına paralel olarak iletişimle ilgili gelişmeler de aynı oranda artış göstermektedir. Yaşanan gelişmelerin etkileri ile birlikte tüketicilerin iletişim araçlarıyla kampanyalara çekilmesine yönelik girişimler artmış durumdadır. Tüm bunlar iletişimdeki gelişmeler ve bağlamsal etkileri kapsamında yer almaktadır.

Araştırmacının ulaştığı sonuçlarda dikkat çeken ifadelerden birisi, iletişim araçları ile birlikte işletmelerin insanlara ne kadar yakın olabildiğidir. Bu ifade şu şekildedir: “Günde ortalama 150 kez ekranına baktıran akıllı telefonlar sayesinde kullanıcıların 20 cm’den daha yakınına girebiliyoruz ve bunun için başka bir mecra ya da ekran şu an için yok. Bu ekrandaki bir mesajı kaçırma şansları yok denecek kadar az olduğundan mobil pazarlama iletişimindeki en büyük tutundurma faaliyeti olan mobil reklama yatırım yapmak konusunda markaların çekingen davranmaması gerekmektedir”.

Yapılan bu çalışmayla birlikte iletişim alanındaki gelişmelerin pazarlama özelinde değerlendirilmesi söz konusu olmuştur. Bu açıdan bakıldığında çalışma daha çok pazarlama ile ilgili literatüre katkı sağlayacak nitelikte görünmektedir.

Sonuç

Yapılan bu çalışmayla birlikte Türkiye’de iletişim alanındaki çalışmaların sahip olduğu içeriğe yönelik açıklama getirilmiştir. Türkiye’de iletişim araştırmalarının yoğunlaşması ile birlikte iletişim teknolojilerinin gelişimi ve bunun ilgili süreçlere yansımalarına yönelik araştırmalar yapıldığı görülmüştür.

Doktora tezi seviyesinde iletişimle ilgili yapılan çalışmalar, Türkiye’de iletişim teknolojilerinin ve iletişimle ilgili alanyazının geç gelişmesi sebebiyle 2000’li yıllarda yoğunlaşmış durumdadır. 1960’lı yılların Türkiye’deki iletişim alanyazını açısından dönüm noktası olduğu sonucuna varılan çalışmada toplumsal düzeydeki gelişmelerin akademik araştırmalara yansıdığı görülmüştür.

Türkiye’de iletişim çalışmalarının çoğunlukla gelişen teknolojik olanakların insanların hayatında ve işletmelerin faaliyetlerinde meydana getirdiği değişiklikler özelinde açıklamalar üzerinde durulmuştur. Teknolojinin değişmesi ile birlikte iletişimin işlevlerinin farklılaşması ve genişlemesi de çalışmalardaki dikkat çekilen noktalardan birisi olarak tespit edilmiştir.

İletişim araçlarının pazarlama alanında değerlendirilmesi tüm dünyada yaygınlaşan bir yapıdadır. Bu çalışmada ele alınan araştırmaların pazarlama ve iletişim konusunda yoğunlaşmaları, Türkiye’de konuyla ilgili çalışmaların nispeten geç başlamış olmasıyla alakalı görünmektedir.

Küreselleşmenin tüm dünyayı etkisi altına alması, iletişim araçlarının gelişimiyle birlikte olmuştur. Çalışmada elde edilen sonuçlar, küreselleşmenin iletişimle ilgili süreçlerle etkileşiminin iletişime olan ilgiyi ve iletişim hakkında yapılan araştırmaları artırdığını göstermektedir. Var olan koşulların devam etmesiyle birlikte iletişimin insan hayatında merkezi bir konumda olmaya devam edeceği ve bunun neticesinde iletişim alanındaki araştırmaların artarak devam edeceğine yönelik beklentilerden bahsedilmektedir.

Kaynaklar

Abadan, N. (1963). “Türkiye’nin Üç Büyük Şehrinde Radyo ile İlgili Halkoyu Yoklaması.” SBF Dergisi 3-4: 71-101.

Aziz, A. (2006). “Dünyada ve Türkiye’de İletişim Araştırmaları,” Kültür ve İletişim Dergisi, sayı 9(1), s. 9-31.

Çınlar, C. (2003). *İletişim Teknolojilerinin Kurum İletişiminde Kullanımı ve Halkla İlişkiler Perspektifi ile Türkiye İçin İdeal İletişim Uygulamaları*. (Doktora Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İlaslan, S. (2015). “İletişim Araştırmaları ve Medya Tarihi: Türkiye’de Yayıncılık Tarihi Araştırmaları”. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25 (1), 203-214.

Kesim, M. (1985). *İletişim Teknolojisindeki Yeni Gelişmelerde Teletext ve Viewdata’nın Uzaktan Öğretimde Kullanılması*. (Doktora Tezi). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Murdock, G. (2002), “Media, Culture and Modern Times: Social Science Investigations”, A Handbook of Media and Communication Research: Qualitative and Quantitative Methodologies , Jensen, K. B. (der.), London and New York: Routledge.

Nerone, J. (2003), “Approaches to Media History”, Media Studies Reader , A. Valdivia (der.), New York: Blackwell.

Oktay, M. (1990). *Kitle İletişim Araçlarının Uluslararası Sorumluluğu ve İletişim Ahlak Kuralları*. (Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tokgöz, O. (1972). “Türkiye ve Orta Doğu Ülkelerinde Radyo ve Televizyon Sistemleri: Mukayeseli bir Araştırma”. Ankara. SBF Yayınları.

Tokgöz, O. (2006). “Türkiye’de İletişim Araştırmalarında İletişim Eğitiminin Rolü ve Önemi”. *Küresel İletişim Dergisi*, 1, 1-12.

Tokgöz, O. (2014). “Türkiye’de İletişim Araştırmaları İçinde 1970’li Yıllarda Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde Yapılan İletişim Konusundaki Doktora Tezlerinin Rolü ve Konumu”, *İlef Dergisi*, 1 (1), 115-142.

Uğurlu, E.G. (2010). *Yeni İletişim Teknolojilerindeki Etkileşimlilik ve İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Etkileşimli İletişim Ortamları Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi*. (Doktora Tezi). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yavuz, B. (2014). *Yeni İletişim Ortamı Olarak Mobil İletişim Teknolojilerinin Pazarlama İletişimi Etkinliğini Artırmada Bağlam Temelli Kullanımı*. (Doktora Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

YÖK Tez Merkezi,

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>,

(Erişim Tarihi: 30.12.2020)